

DEĞER ÜRETEEN DİNDARLIK VE DEĞERLER EĞİTİMİ

İlahî öğretiler açısından bakıldığında bugün topyekûn bütün insanlığın bir değerler kaybına uğradığı hatta bir değerler bunalımı yaşadığı muhakkaktır. İnsanlık tarihi boyunca bireyleri ve toplumları derinden sarsan en önemli bunalımlardan birisidir değerler bunalımı. Hatta söz konusu bunalım, ahlak bunalımından daha derindir. Modern zamanlarda bilinçli değersizleştirme politikaları, insanı, varlığı ve kâinatı değerlerden arındırma siyasetleri, bu bunalımı daha da derinleştirmiştir.

Modern zamanların insanı, sadece ‘mekârim-i ahlak’tan ve ‘mehasin-i edep’ten uzaklaşma sorunuyla değil, aynı zamanda ürettiği sözde yeni ahlâk teorileri ve aşkın, metafizik boyutlardan yoksun etik söylemlerle yüksek ahlaka karşı mücadele eden bir anlayış ile de karşı karşıya gelmiştir. Üzülerek ifade edelim ki bu anlayış, ahlakı ahlak kılan değerlerin çatısını sarsmakla kalmamış; ‘değer koyan insan’ sloganıyla hem ahlakın aşkın metafizik kaynağını hem de değerler hiyerarşisini altüst etmiştir. Neticede insanı ve toplumu ahlâktan uzaklaştıran, ahlaklı olmayı zorlaştıran bir hayat tarzı insanlara sunulmuş; bundan ahlakın en asgari mertebesi olan hukuk bile zarar görmüştür. Çünkü bu anlayış, menkul veya gayr-i menkul edere insanı insan kılan değerleri feda eden fayda ve çıkar gibi sadece menfaat alanının değerlerini ön plana çıkartmış, bu da beraberinde çatışmayı, çekişmeyi, haksız rekabeti, kin ve nefreti, şiddeti, haksızlığı ve savaşları getirmiştir.

Değerler bunalımının bir sebebi de değerler hiyerarşisinin bozulmasıdır. Tercihlerimizde bize rehberlik edecek değerler hiyerarşisini sıradan bir okuma ile kuramayız. Değerler terasisini doğru kurmak için sadece doğru bilgi yeterli değildir. Aynı zamanda bilgi hiyerarşimizin de bozulmamış olması gerekir. Bilhassa değerler hiyerarşisinin bozulması, amaç değerlerle araç değerleri, gaye değerlerle vesile değerleri birbirine karıştırmış; bu durum, araçlarda zenginleştikçe amaçlarda fakirleşmeyi, vesileleri artırdıkça gayelerde zayıflamayı intac etmiştir.

Ne yazık ki modern zamanlarda değerler bunalımı, dindar insanları da kuşatabilmekte, ahlak ve değer üreten bir dindarlık yerine, yozlaşan ve değerleri tüketen bir değer anlayışıyla bizleri karşı karşıya bırakmaktadır. En büyük tehlike, değer üreten değil, değerleri tüketen hatta yozlaştıran sanal bir dindarlıktır. Burada biz din görevlilerine daha doğru bir tabirle din gönüllülerine büyük vazifeler düşmektedir. Zira camiler, kürsüler ve minberler sadece değerlerin anlatıldığı mekânlar değil, aynı zamanda değerlerin üretildiği ve eğitiminin yapıldığı yerlerdir. Çünkü değerler eğitimi, ahlakı, kültürel, ruhsal, bireysel ve toplumsal alana ilişkin uygun duyarlılık geliştirmek, erdem, fazilet ve değer duyarlılığı oluşturmaktır.

Her şeyden önce din gönüllüsünün sadece değerler bilgisine sahip olması yetmez. Bunun yanında değerler hiyerarşisini çok iyi bilmesi; gaye değerlerle vesile değerleri, amaç değerlerle araç değerleri birbirinden tefrik etmesi; bilgi hiyerarşisi ile değerler hiyerarşisi arasındaki ilişkiyi doğru kurması, söz konusu değerleri bu hiyerarşilere uygun olarak en uygun bir üslup ile anlatma becerisine sahip olması gerekir. Üstelik bunu yaparken de

değerlerin iman, ibadet ve ahlak ile ilişkilerini doğru belirlemesi ayrı bir öneme sahiptir. Sözgelimi iman, kendisi sadece bir değer değildir. Bütün ahlaki ve manevi değerlere kaynaklık eden bir değerler manzumesidir. Yine ibadet, mahza şekil itibarıyla bir değer değildir. Ahlak ve değerlere sahip olmayı ve değerler üretmeyi öğreten bir davranışlar manzumesidir. Bu sebeple ibadetleri, prospektüs yöntemiyle değil, kadim literatürün hikmet-i teşri dediği söz konusu ibadetlerin bize kazandıracığı yüksek değerler ile birlikte anlatmak gerekir. Hatta bizim için bu bilgiyi topluma en güzel bir şekilde takdim etmek de yeterli değildir. Öncelikle değerleri, örnek hayatımız ve örnek yaşantılarımızla göstermek durumundayız. Sonuçta değerleri tüketen ve yozlaştıran bir dindarlık değil, değer üreten bir dindarlığı tesis etme yolunda rehberlik yapmalıyız. Çünkü Kur'an'a göre de sadece marufu işlemek yetmez. Marufu egemen kılmak da gereklidir. Münkerden kaçınmak bizatihi bir erdem değildir. Mühim olan insanlığı münkerden arındırmaktır. (Âl-i İmran, 104, 110.) Yetime yardım etmek yetmez. Yetime yardımı teşvik ederek toplumsal bir bilinç oluşturmak gerekir. (Bakara, 177; Mâun, 2-3.) Sabır ve merhamet yetmez. Sabrı ve merhameti (Gâşiye, 17-18.) tavsiye etmek gerekir. Kısacası bizim için bir davranışı ahlaki kılan değerlere sahip olmak yetmez. Söz ve davranışlarımızla, örnek yaşantılarımızla değerler üretmemiz, değerler üretilmesine rehberlik etmemiz, değerler eğitimi vermemiz gerekmektedir.

Son olarak modern dindarlığın yol açtığı anlam ve değer kaybının farkında olmalıyız. Ruh yüceliğini ve gönül derinliğini koruyacak ve sürdüreceği bir dindarlığa vurgu yapmalıyız. Zira mensubu olmakla iftihar ettiğimiz din-i mübin-i İslam, bir ahlak ve değerler uygarlığıdır. Aslında insan, kendi öz doğasını, fitratını ve yüceliğini bu erdemler aracılığı ile keşfedebilir. Yeter ki yüce dinimiz İslam'ın bu keşiflerde insana kılavuzluk eden büyük bir hazine olduğunun farkında olalım.